

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วิวัฒนาการของโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมากทำให้สถาบันการเงินต่างๆมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น ดังนั้น รูปแบบการเป็นศูนย์กลางทางการเงินที่เหมาะสมกับสถานการณ์จึงควรเป็นศูนย์กลางการเงินที่ครบวงจรในภูมิภาค และครอบคลุมการประกอบธุรกิจการเงินหลายประเภทโดยให้มีข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจน้อยที่สุดเพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับภาคธุรกิจในประเทศนั้นๆ ได้เต็มที่ รวมถึงเพื่อให้สามารถแข่งขันไม่เสียเปรียบต่อศูนย์กลางการเงินอื่นๆ ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศแล้วยังเป็นการเสริมสร้างเสถียรภาพอย่างแท้จริงให้แก่ระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 ซึ่งได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 โดยระบุว่าจะต้องมีการผ่อนคลายระเบียบกฎเกณฑ์และข้อจำกัดต่างๆ คือการผ่อนคลายการควบคุมปริวรรตเงินตราทั้งด้านธุรกิจเดินสะพัดและด้านเงินทุนเพื่อช่วยให้เงินทุนเข้าออกได้โดยสะดวกมากขึ้นและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ลงทุนจากต่างประเทศ

ปี พ.ศ. 2533 ทางเราได้ประกาศรับพันธะข้อ 8 แห่งข้อตกลงว่ากองทุนการเงินระหว่างประเทศ(International Monetary Fund- IMF) หมายถึงได้ผูกพันประเทศไทยต่อสังคมโลกว่าจะไม่วกกลับไปควบคุมการชำระเงินระหว่างประเทศอีก ทั้งที่ก่อนหน้านี้มีการผ่อนคลายข้อจำกัดด้านธุรกิจเดินสะพัดไปค่อนข้างมากแล้วแต่ยังไม่ได้ยอมรับอย่างเป็นทางการ ต่อมาปี พ.ศ. 2535 ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มมีนโยบายเชิงรุกสนับสนุนให้เงินทุนไหลเข้ามาจากต่างประเทศสะดวกขึ้น โดยพยายามพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นศูนย์กลางการเงินในภูมิภาค โดยอนุญาตให้มีการประกอบกิจการวิเทศธนกิจ(International Banking Facility)ขึ้นในเดือนกันยายน 2536 จากการดำเนินการผ่อนคลายมาตรการต่างๆ ทั้งด้านปริวรรตเงินตรา วิเทศธนกิจ การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินเหรียญสหรัฐซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้มีเงินทุนหลังไหลเข้ามาจากต่างประเทศจำนวนมากอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา

การไหลเข้ามาของเงินทุนมีข้อดีคือทำให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์สูงถึงร้อยละ 8.6 ต่อปีทำให้เกิดการจ้างงาน และรายได้ประชาชาติที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามเงินทุนที่ไหล

เข้ามานี้เป็นการลงทุนโดยตรง(Foreign Direct Investment)จากนักลงทุนต่างประเทศเพียงส่วนน้อย การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ก็เป็นส่วนน้อยแต่กลับเป็นการให้สินเชื่อแทบทั้งหมด การพึ่งเงินทุนจากต่างประเทศในอัตราที่สูงเป็นสิ่งที่ดีสำหรับประเทศคือพัฒนาแต่ต้องมีการจัดการหนี้อย่างรอบคอบ หากระดับหนี้สินขยายตัวเร็วกว่ารายได้ประชาชาติอย่างต่อเนื่องเท่ากับเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยหลังจากปี พ.ศ.2533 ภาวะหนี้สินได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและในปี พ.ศ.2539 ได้ขึ้นไปถึงร้อยละ 50.14 ของรายได้ประชาชาติซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่เริ่มสู่ระดับที่น่าเป็นห่วง

ในช่วงเดียวกันมาตรการสร้างความมั่นคงแก่สถาบันการเงิน ไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปิดเสรีทางการเงิน มีการลดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงตามข้อกำหนดของ Bank for International Settlement ให้เท่ากับอัตราสากลในขณะที่อัตราเดิมสูงกว่า ขณะเดียวกันกำหนดคุณภาพของสินทรัพย์จัดชั้นที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(Non performing Loans-NPLs)ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสากลเป็นนโยบายที่ผ่อนคลายการกำกับต่างจากที่มีอยู่เดิมลง ส่งผลให้สถาบันการเงินในประเทศเพิ่มการปล่อยสินเชื่ออย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากเพิ่มขึ้นเป็น 1.35 เมื่อสิ้นไตรมาสสองปี 2538 จากเดิมสัดส่วนต่ำกว่า 1 ในปี พ.ศ.2533

การที่ปัจจัยเงินทุนที่หลั่งไหลเข้ามาจากต่างประเทศ และการขยายตัวของสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์มีผลให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศเริ่มต่ำลงในช่วงปี พ.ศ.2535 ถึง 2537 การที่สภาพคล่องภายในประเทศผ่อนคลายมากเช่นนี้มีส่วนทำให้ราคาสินทรัพย์ต่างๆในประเทศรวมทั้งราคาที่ดินและราคาหุ้นพุ่งสูงขึ้น สถาบันการเงินเร่งปล่อยสินเชื่อแก่ภาคธุรกิจต่างๆในประเทศมากขึ้น และผลจากการผ่อนคลายการให้สินเชื่อทำให้โครงการต่างๆใช้สัดส่วนสินเชื่อค่อนข้างสูง รวมถึงโครงการต่างๆกู้เงินตราต่างประเทศเพื่อประหยัดดอกเบี้ยโดยมีข้อสมมุติฐานว่าไม่มีความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเพราะเงินบาทมีค่าคงที่เมื่อเทียบกับเงินเหรียญสหรัฐมาเป็นระยะเวลาาน นอกจากนี้หลายโครงการเกิดขึ้นเพราะต้องการเงินทุนจากการขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์โดยมีสถาบันการเงินให้สินเชื่อระยะสั้นให้โครงการเกิดแล้วเข้าตลาดหลักทรัพย์ได้ และสถาบันการเงินได้กำไรจากส่วนเกินมูลค่าหุ้นที่ได้มาในช่วงเริ่มโครงการ จากสาเหตุโดยรวมนี้ทำให้โครงการต่างๆขยายตัวอย่างรวดเร็วส่งผลให้โครงสร้างการเงินของธุรกิจไม่มั่นคงขึ้นตามลำดับ มีความเสี่ยงจากการไม่สามารถชำระดอกเบี้ยที่สูงในขณะที่ผลตอบแทนต่ำในช่วงเริ่มต้นโครงการจนกระทั่งปี พ.ศ.2539 ปัญหาการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนไม่คุ้มยังไม่แสดงออกชัดเจนเนื่องจากถูกกลบเกลื่อนด้วยอัตราขยายตัวของเศรษฐกิจที่สูงจากเงินทุนไหลเข้า โดยปรากฏการณ์ทั้งหมดทำให้เศรษฐกิจในช่วงนั้นเรียกว่าเศรษฐกิจฟองสบู่

เศรษฐกิจที่ขยายตัวโดยขาดรากฐานที่มั่นคงไม่มีผลต่อประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิตอย่างแท้จริง มีการดูดซับปัจจัยการผลิตต่างๆเข้ามาใช้เพิ่มขึ้นทั้งด้านแรงงานและทุนส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น สำหรับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดการที่ต้นทุนสูงขึ้นหมายถึงความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศเริ่มลดลงซึ่งวัดจากค่าเงินบาทที่แท้จริงมีค่าสูงขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา จากการที่สมรรถภาพในการแข่งขันกับต่างประเทศลดลงส่งผลกระทบต่อกระบวนการส่งออกซึ่งเป็นตัวจักรที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวสูงมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปีและส่งผลต่อให้ระบบเศรษฐกิจหยุดขยายตัว เมื่อเศรษฐกิจหยุดขยายตัวส่งผลให้กำลังซื้อในประเทศลดลงและความสามารถในการชำระหนี้ลดลง ผู้ที่ได้รับผลกระทบลำดับแรกได้แก่สถาบันการเงิน โดยในปี พ.ศ.2539 ทางกรได้เข้าไปช่วยเหลือธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเป็นเงินกว่า 25 พันล้านบาทและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์อีก 6 แห่งเป็นเงินกว่า 5 พันล้านบาท

ปัญหาความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจและระบบสถาบันการเงินของประเทศไทยเริ่มส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติตั้งแต่ครึ่งหลังของปี พ.ศ.2539 โดยเฉพาะหลังจากบริษัทดีเอสประกาศลดอันดับความน่าเชื่อถือหนี้ต่างประเทศระยะสั้นของไทยในวันที่ 3 กันยายน 2539 ทำให้เกิดการไหลออกของเงินทุนจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง และทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนต้องขายเงินตราต่างประเทศให้แก่ธนาคารพาณิชย์ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงพฤศจิกายน 2539 จำนวนสุทธิ 1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐจากเดิมที่เคยรับซื้อ 2.04 พันล้านเหรียญสหรัฐช่วงครึ่งปีแรก ประกอบกับเริ่มมีการเข้าโจมตีค่าเงินบาทหลายครั้งในช่วงปี 2540 ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยต้องใช้วิธี SWAP เพื่อปกป้องค่าเงินบาทเป็นเงินกว่า 3 แสนล้านบาท ส่งผลให้ทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงเหลือ 2.8 พันล้านเหรียญสหรัฐในเดือนมิถุนายน 2540 จากเดิมเท่ากับ 40 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.2539 และทางการประกาศลดค่าเงินบาทในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ปัญหาพื้นฐานของระบบการเงินยิ่งเด่นชัดมากขึ้นทั้งในด้านภาวะจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงผิดปกติอย่างต่อเนื่องที่มีผลต่อการดำเนินงานและความอยู่รอดของสถาบันการเงินที่กู้เงินจากตลาดเงิน และลูกค้าที่กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินทุกแห่ง ภาวะจากค่าอัตราแลกเปลี่ยนที่สูงขึ้นสำหรับกิจการที่กู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาใช้ในประเทศ และภาวะเศรษฐกิจที่นับวันจะหยุดชะงักมากขึ้นตามลำดับ เมื่อประกอบกับกิจการจำนวนหนึ่งหยุดชะงักลงเนื่องจากเงินฝากหรือเงินกู้ยืมไปติดกับสถาบันการเงินที่ปิดกิจการชั่วคราวทำให้นี้มีปัญหาเริ่มลุกลามออกไป¹

¹ คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศไทย(ศปร.),นโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.2533ถึงครั้งแรกของ พ.ศ. 2539,2541, หน้า 9-28 .

ในเดือนมิถุนายน 2540 ทางกรได้ปิดกิจการบริษัทเงินทุน 16 แห่งและอีก 42 แห่งถูกปิดในเดือนสิงหาคม 2540 ซึ่งทางการโดยกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินต้องใช้เงินเข้าช่วยเหลือกว่า 3 แสนล้านบาท รวมทั้งหมดแล้วกองทุนฟื้นฟูฯต้องรับภาระมาใช้จ่ายจนถึงปี พ.ศ.2540 เป็นเงินกว่า 7 แสนล้านบาททั้งนี้ยังไม่นับดอกเบี้ยที่กองทุนกู้ยืมมา สถานะทางการเงินของกองทุนฟื้นฟูฯได้เพิ่มขึ้นจากประมาณ 57 พันล้านบาท ณ สิ้นปี พ.ศ.2539 เป็น 775.6 พันล้านบาท ณ สิ้นเดือนมกราคม 2543 สำหรับหนี้ที่เพิ่มขึ้นในช่วง 2 ปีกว่าที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เกิดจากการกู้ยืมในตลาดซื้อคืน พันธบัตรรัฐบาล (318.1 พันล้านบาท) ตลาด Interbank (163 พันล้านบาท) โครงการแลกเปลี่ยนตัว (265.3 พันล้านบาท) และเงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย(25.8 พันล้านบาท) ภาระหนี้ของกองทุนฟื้นฟูฯไม่ได้จบลงที่ตัวเลขทางบัญชี แต่ยังมีภาระอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ผลการดำเนินงานของบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินที่ประมูลหนี้เสียจาก ปรส. มาบริหาร รวมทั้งผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่ทางการเข้าแทรกแซงแล้วขายให้นักลงทุนต่างประเทศ ด้วยการรับประกันแบบ loss sharing และ yield maintenance รวมทั้งการตั้ง AMC ของธนาคารกรุงไทยจำกัด(มหาชน)ที่กองทุนฟื้นฟูฯเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด จะส่งผลต่อภาระหนี้สินของกองทุนฟื้นฟูฯในอนาคต เมื่อมีการรับรู้ภาระความเสียหายดังกล่าวในทางบัญชีแล้ว

การเพิ่มขึ้นของหนี้สินกองทุนฟื้นฟูฯส่งผลโดยตรงต่อยอดหนี้สินและภาระผูกพันของรัฐบาลหรือที่เรียกว่าหนี้สาธารณะของประเทศ ณ สิ้นเดือนมกราคม 2543 สูงถึง 2.7 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 260 เมื่อเทียบกับเดือนพฤศจิกายน 2540 ซึ่งหนี้สาธารณะประกอบด้วยสองส่วน โดยส่วนแรกคือหนี้ที่รัฐบาลกู้โดยตรง ยอดหนี้คงค้างที่รัฐบาลกู้โดยตรง ณ สิ้นเดือนมกราคม 2543 เท่ากับ 989.9 พันล้านบาท ซึ่งประกอบด้วยหนี้ในประเทศ 648.4 พันล้านบาท และหนี้ต่างประเทศ 341.5 พันล้านบาท ซึ่งยอดหนี้คงค้างในประเทศที่เพิ่มขึ้นเกิดจากการออกพันธบัตรหลายรายการ เช่น พันธบัตรเพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ จำนวน 500,000 ล้านบาท พันธบัตรโครงการช่วยเพิ่มเงินกองทุนชั้นที่หนึ่งและชั้นที่สอง จำนวน 38,210 ล้านบาท และพันธบัตรเพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณ ปี พ.ศ.2542 จำนวน 25,000 ล้านบาท สำหรับหนี้ต่างประเทศคงค้างที่รัฐบาลกู้โดยตรงเพิ่มขึ้น เกิดจากการเบิกจ่ายเงินกู้ต่างประเทศเป็นหลัก ส่วนใหญ่จากการกู้เพื่อปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (SAL) และเงินกู้ภายใต้แผนมियाชานา และเงินกู้โครงการลงทุนเพื่อสังคม เงินกู้เพื่อเตรียมการปรับโครงสร้างและจัดการด้านเศรษฐกิจมหภาค รวมทั้งเงินกู้โครงการของส่วนราชการและอื่นๆ หนี้ที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน ยอดหนี้คงค้างที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน ณ สิ้นเดือนมกราคม 2543 เท่ากับ 892.5 พันล้านบาท เป็นหนี้ของรัฐวิสาหกิจที่เป็น

สถาบันการเงิน รัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินและสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ส่วนที่สองคือหนี้สินของกองทุนฟื้นฟูฯ²

ภาระหนี้สาธารณะเพิ่มมากขึ้นทุกปีและสัดส่วนของหนี้สาธารณะต่อ GDP ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศปัจจุบันอยู่ที่ระดับร้อยละ 54.4 เป็นหนี้ของประชาชนทุกคนที่ต้องแบกรับภาระ หนี้ที่ก่อขึ้นมีจำนวนมากยิ่งไม่เป็นที่พอใจของประชาชน ยิ่งลดหนี้สาธารณะลงได้รวดเร็วคนรุ่นต่อไปก็จะรับภาระน้อยลง การเกิดปัญหากับสถาบันการเงินในประเทศไทยย่อมเป็นสาเหตุแรกที่กระทบต่อหนี้สินของกองทุนฟื้นฟูฯและต่อไปยังหนี้สาธารณะซึ่งเป็นปัจจัยที่บอกระดับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ³ ดังนั้นเพื่อลดความเสี่ยงจากปัญหานี้ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยควรมีระบบเตือนภัยล่วงหน้า(Early Warning System) เพื่อตรวจสอบและแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึงระดับความมั่นคง ซึ่งหากเกิดสัญญาณของความไม่มั่นคงขึ้นจะได้ทำการแก้ไขก่อนที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อสร้างแบบจำลองทำนายภาวะการนำไปสู่การล้มละลายของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเสี่ยงในการล้มละลายของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

1.2.3 เพื่อหามาตรการเชิงนโยบายในการป้องกันความเสี่ยงในการล้มละลายของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

²ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจในประเทศ, หนี้สาธารณะของไทย: ข้อเท็จจริงและทางเลือกในการแก้ไข, ทัศนะเศรษฐกิจและการเงิน บริษัทศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์ จำกัด, 2543.

³ วีระ ชีรภัทร, ภาระหนี้อันเกิดจากการก่อหนี้, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, กรุงเทพมหานคร ประจำวันที่ 1 มิถุนายน 2543.

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ทราบถึงแบบจำลองทำนายภาวะการนำไปสู่การล้มละลายของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย
- 1.3.2 ทราบถึงปัจจัยที่กำหนดความเสี่ยงของการล้มละลายของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย
- 1.3.3 ทราบถึงมาตรการเชิงนโยบายในการป้องกันความเสี่ยงของการล้มละลายของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ทำการศึกษาในช่วงปี 2531-2543 โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.4.1 ธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนประกอบกิจการธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ไม่รวมธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนต่างประเทศแต่มีสำนักงานสาขาในประเทศไทย

⁴ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนมีทั้งหมด 15 แห่งประกอบด้วยธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารมหานคร จำกัด (มหาชน) ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์ การ จำกัด (มหาชน) ธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยทนุ จำกัด (มหาชน) ธนาคารนครธน จำกัด (มหาชน) ธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) ธนาคารแหลมทอง จำกัด (มหาชน)

1.4.2 ในการศึกษาพิจารณาจากปัจจัยภายใน (Internal microeconomic factors) ของธนาคารพาณิชย์ โดยใช้ข้อมูลงบการเงินของระบบธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งในงวดสิ้นปี ซึ่งมีที่มาของข้อมูลจากข้อสนเทศธนาคารพาณิชย์ไทยปี 2531-2543 ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำหรับ

⁴ ฝ่ายวิจัยธุรกิจ, ข้อสนเทศธนาคารพาณิชย์ไทยปี 2531-2539, ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน), 2543, หน้า 1.

ปัจจัยภายในที่มุ่งศึกษาได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพคล่อง คุณภาพสินทรัพย์ ความเพียงพอของทุนและความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์

ส่วนปัจจัยภายนอก(Macroeconomics)ที่มากกระทบระบบธนาคารพาณิชย์ อาทิ อัตราการเติบโตของGDP นโยบายด้านภาษี นโยบายงบประมาณของรัฐ การควบคุมของธนาคารกลาง การพัฒนาตลาดทุนและตลาดตราสารหนี้ และการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากระบบ(Systematic risks)⁵ หรือเป็นปัจจัยที่กระทบระบบธนาคารพาณิชย์เท่าๆกันทุกธนาคาร ดังนั้นการที่ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งทั้งที่สามารถอยู่รอดได้และปิดกิจการไปน่าจะเกิดจากผลกระทบของปัจจัยภายในเป็นหลัก

1.5 นิยามศัพท์

การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เมื่อลูกหนี้ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเกิน 3 เดือนขึ้นไป หรือลูกหนี้ที่ถูกประเมินว่าไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ อาทิ มีผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกัน 2-3 ปี แม้จะยังไม่ค้างชำระเงินกู้เกิน 3 เดือนก็ตาม ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ต้องทำการกันค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินหรือดอกเบี้ยเกินกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือนในอัตราร้อยละ 20 ของมูลหนี้หลังหักมูลค่าหลักประกัน หากค้างชำระเกินกว่า 6 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปีในอัตราร้อยละ 50 ของมูลหนี้หลังหักมูลค่าหลักประกัน และหากค้างชำระเกินกว่า 1 ปีขึ้นไปในอัตราร้อยละ 100 ของมูลหนี้หลังหักมูลค่าหลักประกัน⁶

เงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง นับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2539 เป็นต้นไปธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปรับอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงเป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8.5 โดยต้องดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 และส่วนที่เหลือสามารถดำรงเป็นเงินกองทุนชั้นที่ 2 ได้ให้ครบจำนวนตามมาตรฐานของ BIS

เงินกองทุนชั้นที่ 1 ได้แก่ ทุนที่ชำระแล้ว ส่วนเกินมูลค่าหุ้น ใบสำคัญแสดงสิทธิ์เพื่อซื้อหุ้นสามัญ ทุนสำรอง เงินสำรองที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิ กำไรสุทธิคงเหลือหลังการจัดสรร ส่วนเงิน

⁵ Donald E. Fisher and Ronald J. Jordan , *Risk and Return* , 1995, P 72 .

⁶ ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจในประเทศ, *หนทางหลุดพ้นปัญหา NPLs* , หน้า 2 .

กองทุนชั้นที่ 2 ได้แก่ เงินสำรองจากการตีราคาที่ดินและอาคารเพิ่ม เงินรับจากการออกตราสารแสดงสิทธิ์
ในหนี้ระยะเวลาเกิน 5 ปีที่มีสิทธิค้ำค้ำกว่าเจ้าหนี้สามัญ⁷

AMC (Asset Management Corporation) หมายถึงบริษัทบริหารสินทรัพย์ของภาคเอกชนซึ่งทำหน้าที่บริหารสินทรัพย์ที่มีปัญหาของสถาบันการเงิน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความชำนาญในการบริหารหนี้สินแต่ละประเภท ซึ่งทำให้หนี้ของธุรกิจที่มีปัญหาสามารถกลับมาเป็นหนี้ดีได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น⁸

BIS (Bank for International Settlements) หมายถึงองค์กรระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างธนาคารกลางและสถาบันการเงินของประเทศต่างๆในโลก เป็นสถานที่รวบรวมผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินการธนาคารจากทั่วโลก ไม่รับฝากหรือทำธุรกรรมทางการเงินใดๆกับเอกชน ตั้งอยู่ที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์⁹

LOSS SHARING หมายถึงการชดเชยการขาดทุนจากการบริหารหนี้เสียของบริษัทบริหารสินทรัพย์(AMC)ของธนาคารพาณิชย์ โดยกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดร้อยละ 100 ของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งแต่ให้ธนาคารนั้นๆเป็นผู้บริหารและติดตามหนี้เสียกลับคืนมา เช่น กรณีของธนาคารรัตนสินได้มีการจัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์รัตนสิน (RAMC) ขึ้นมาบริหารหนี้เสียมูลค่า 45,000 ล้านบาท ธนาคารขาดทุนอันเนื่องมาจากมีต้นทุนเงินฝากสูงกว่ารายได้จากดอกเบี้ยรับทำให้กองทุนฟื้นฟูฯต้องชดเชยส่วนขาดทุนร้อยละ 2 เป็นเงิน 900 ล้านบาทรวมถึงค่าธรรมเนียมบริหารร้อยละ 0.01 และเงินเดือนพนักงานที่เกี่ยวข้องให้แก่ธนาคารรัตนสินในปี 2543¹⁰

FIDF (Financial Institutions Development Fund) หมายถึงกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนา ระบบสถาบันการเงินซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของธนาคารแห่งประเทศไทยที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและพัฒนา ระบบสถาบันการเงินให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ¹¹

⁷ วีระชาติ อินตา , การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง , หน้า 16.

⁸ ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจในประเทศ,หนี้สาธารณะของไทย:ข้อเท็จจริงและทางเลือกในการแก้ไข, หน้า 9.

⁹ Bank for International Settlements(WWW.BIS.ORG), *BIS Profile* , [2001 ,January 15].

¹⁰ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, ฉีกสัญญาธนาคารนครธนและรัตนสิน , 7 มีนาคม 2544 .

¹¹ ศปร. , กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนา ระบบสถาบันการเงิน, หน้า 103 .

GDP (Gross Domestic Product) หมายถึงมูลค่าของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่ผลิตขึ้นในปีหนึ่งๆ โดยไม่คำนึงว่าจะถูกผลิตขึ้นโดยพลเมืองหรือทรัพยากรของประเทศนั้นๆ หรือเพียงแค่ผลิตภัณฑ์ถูกผลิตขึ้นภายในขอบเขตหรืออาณาเขตของประเทศ¹²

IMF (International Monetary Fund) หมายถึงองค์การการเงินระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่สนับสนุนด้านการเงิน นโยบายอัตราแลกเปลี่ยน การเติบโตของเศรษฐกิจ การจ้างงาน การวางแผนบัญชีดุลการชำระเงินให้แก่ประเทศสมาชิกต่างๆ ในโลกซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 183 ประเทศ ตั้งอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา¹³

INTER BANK เป็นตลาดเงินระหว่างสถาบันการเงินกับสถาบันการเงินด้วยกันโดยเป็นการกู้ยืมระยะสั้น ส่วนใหญ่เป็นการเสริมสร้างสภาพคล่องของตนทั้งนี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ ต่างมีบทบัญญัติกำหนดการถือสินทรัพย์สภาพคล่องเป็นร้อยละของเงินกองทุน เช่น ธนาคารพาณิชย์กฎหมายกำหนดให้ถือเงินสดสำรองขั้นต่ำร้อยละ 8 ของเงินฝากทั้งหมด หากระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งมีสินทรัพย์สภาพคล่องต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดจึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่นที่มีสภาพคล่องส่วนเกิน¹⁴

SWAP เป็นสัญญาทางการเงินซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตกลงกับคู่สัญญาอีกฝ่ายว่าจะแลกเปลี่ยนเครื่องมือทางการเงินระหว่างกัน โดยกำหนดขนาดและระยะเวลาของสัญญาไว้แน่นอน¹⁵ สำหรับการปกป้องค่าเงินบาทโดยวิธี SWAP ของธนาคารแห่งประเทศไทยเกิดจากการที่นักเก็งกำไรเข้ามาขายเงินบาทในตลาดทันที (spot market) ซึ่งจะส่งผลให้ค่าเงินบาทลดลง ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเข้าทำการซื้อเงินบาทในตลาดทันทีเพื่อรักษาค่าเงินบาทไว้โดยใช้เงินตราต่างประเทศจากทุนสำรองระหว่างประเทศเข้าซื้อ แต่เนื่องจากการเข้าซื้อโดยตรงจะส่งผลให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงจึงได้ทำสัญญา SWAP กับสถาบันการเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินบาทสำหรับอัดฉีดเข้าไปในระบบเพื่อรักษาค่าเงินบาทไว้และไม่กระทบกับเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามธนาคารแห่งประเทศไทยมีสัญญาว่าจะส่งมอบเงินตราต่างประเทศแก่คู่สัญญาในอนาคตซึ่งมูลค่าส่งมอบในอนาคตเป็นจำนวนเงินที่สูงมากเมื่อเทียบกับทุนสำรองระหว่าง

¹² กัญญา กุณทีกาญจน์, รายได้ประชาชาติและผลิตภัณฑ์ประชาชาติ, 2539, หน้า 40.

¹³ International Monetary Fund (WWW.IMF.ORG), *About IMF*, [2001, January 15].

¹⁴ วรศ อุปปาดิก, ประเภทของสินทรัพย์ทางการเงินตลาดเงิน, 2541, หน้า 75.

¹⁵ อัญญา ชันธวิทย์, สัญญาทางการเงินเพื่อบริหารภาวะผูกพันด้านดอกเบี้ย, 2541, หน้า 511.

ประเทศที่มีอยู่ หากหักลบแล้วจะเหลือทุนสำรองฯน้อยส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจของประเทศ¹⁶

¹⁶ ศปร. , เครื่องมือที่ใช้ในการปกป้องค่าของเงินบาท : ธุรกรรม SWAP , หน้า 39.